

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Rodinný závod

Michal Průšek

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michal Průšek**
Osobní číslo: **E13359**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Ekonomika a provoz podniku**
Název tématu: **Rodinný závod**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce: Analyzovat právní úpravu rodinného závodu (§ 700-707 občanského zákoníku) jakožto nového institutu českého soukromého práva a jeho dosavadní rozšíření v podnikatelské praxi se zaměřením na identifikaci výhod a nevýhod této právní úpravy. V rámci syntézy zjištěných poznatků budou shrnuty rodinněprávní, pracovněprávní a obchodněprávní souvislosti fungování rodinného závodu.

Osnova

- Podnikání a související pojmy
- Rodinný závod
- Rodinněprávní, pracovněprávní a obchodněprávní souvislosti fungování rodinného závodu
- Fungování rodinného závodu v praxi

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BĚLINA, M. a kol. Pracovní právo. 6. dopl. a podst. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 464 s. ISBN 978-80-7400-283-0.

HRUŠÁKOVÁ, M. Občanský zákoník: komentář. II, Rodinné právo (Ö 655-975). V Praze: C.H. Beck, 2014. 1349 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9.

ODEHNALOVÁ, P. Přednosti a meze rodinného podnikání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 144 s. ISBN 978-80-210-5603-9.

ROZEHNAL, A. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. ISBN 978-80-7380-524-1.

ZUKLÍNOVÁ, M., DVORÁK J., ŠVESTKA, J. Občanské právo hmotné. Díl druhý., Rodinné právo. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 196 s. ISBN 978-80-7478-325-8.

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Martin Šmíd

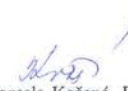
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. září 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: 28. dubna 2017

doc. Ing. Romana Provozničková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 4. září 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 17. 4. 2017

Michal Průšek

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu práce JUDr. Martinu Šmídovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. V další řadě bych také rád poděkoval Michaele Mayerové, babičce Olze Záklasníkové a své blízké rodině za podporu při celém uplynulém studiu. Otcí a nevlastní matce také děkuji za pomoc při vzniku mé bakalářské práce.

ANOTACE

Tato bakalářská práce analyzuje právní úpravu rodinného závodu § 700 až § 707 občanského zákoníku, která vešla v platnost rokem 2014, identifikaci výhod a nevýhod této právní úpravy a jeho rozšíření v podnikání. Dále analyzuje veškeré právní souvislosti fungování rodinného závodu.

KLÍČOVÁ SLOVA

rodinný závod, obchodní závod, podnikání, manželské majetkové právo

TITLE

Family enterprise

ANNOTATION

This bachelor thesis analyses the legal regulation of the family enterprise § 700 to § 707 of the Civil Code, which has come into force since 2014, identification of advantages and disadvantages of this legal regulation and its extension in the business. It further analyses all the legal context of the working of the family enterprise.

KEYWORDS

family enterprise, business establishment, business, marital property law

OBSAH

ÚVOD.....	10
1. PODNIKÁNÍ A S NÍM SOUVISEJÍCÍ POJMY.....	11
1.1. PODNIKATEL	11
1.2. DŘÍVĚJŠÍ CHÁPÁNÍ POJMU PODNIKATEL V OBCHODNÍM ZÁKONÍKU.....	12
1.3. AKTUÁLNÍ CHÁPÁNÍ POJMU PODNIKATEL V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	13
1.3.1. Samostatnost.....	13
1.3.2. Výkon na vlastní účet a odpovědnost.....	13
1.3.3. Výkonem živnostenským nebo obdobným způsobem	14
1.3.4. Soustavnost.....	14
1.3.5. Dosažení zisku.....	14
1.4. DALŠÍ ZNAKY PODNIKATELE PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU.....	14
1.4.1. Osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností	14
1.4.2. Osoba samostatně vykonávající své povolání	15
1.4.3. Osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele	15
1.5. POROVNÁNÍ CHÁPÁNÍ POJMU PODNIKATELE V OBCHODNÍM A OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	15
1.6. DOMNĚNKY PRO URČENÍ PODNIKATELE A FIKCE PŘI URČENÍ PODNIKATELE	16
1.7. PODNIKÁNÍ PODLE ŽIVNOSTENSKÉHO ZÁKONA.....	16
1.8. PODNIKÁNÍ PODLE JINÉHO NEŽ ŽIVNOSTENSKÉHO ZÁKONA.....	18
1.9. SÍDLO PODNIKÁNÍ	19
1.10. RODINNÉ PODNIKÁNÍ V ČR.....	20
2. OBCHODNÍ ZÁVOD	21
2.1. OBCHODNÍ ZÁVOD V OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	21
2.2. ZNAKY OBCHODNÍHO ZÁVODU	21
2.3. POBOČKA, ODŠTĚPNÝ ZÁVOD A PROVOZOVNA	22
3. RODINNÝ ZÁVOD	24
3.1. PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY RODINNÉHO ZÁVODU	24
3.2. ÚČASTENSTVÍ A PRÁVA ZÚČASTNĚNÝCH RODINNÝCH ČLENŮ NA PROVOZU ZÁVODU	25
3.2.1. Právo podílet se na zisku, na věcech ze zisku nabytých a přírůstcích závodu	26
3.2.2. Právo rozhodovat o zisku a nevšedních činnostech závodu	26
3.2.3. Přednostní a předkupní právo.....	27
3.2.4. Vypořádání při zániku úcastenství	27
3.3. ZÁNİK ÚČASTENSTVÍ.....	27
3.4. ÚPLATNĚNÍ MANŽELSKÉHO MAJETKOVÉHO PRÁVA.....	27
3.4.1. Manželství – manželské právo osobní.....	28
3.4.2. Majetkové právo manželské.....	29
3.4.3. Společné jmění	29
3.4.4. Smlouvy upravující majetkový režim manželů.....	30
3.4.5. Stanovení správy společného jmění	31
3.4.6. Ochrana společného jmění	31
3.4.7. Vypořádání společného jmění	31
3.5. SITUACE FIKTIVNÍHO RODINNÉHO ZÁVODU A ÚČASTENSTVÍ NA NĚM.....	32
3.6. NEMOŽNOST UZAVŘÍT V RODINĚ PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAH.....	33
4. VNÍMÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY RODINNÉHO ZÁVODU VEŘEJNOSTÍ	34
4.1. POVĚDOMÍ O EXISTENCI PRÁVNÍ ÚPRAVY RODINNÉHO ZÁVODU.....	34
4.2. ODHAD BLÍŽŠÍ SPECIFIKACE PRÁVNÍ ÚPRAVY RODINNÉHO ZÁVODU	35
4.3. NÁZOR NA NEVÝHODY PRO VLASTNÍKA RODINNÉHO ZÁVODU A VÝHODY PRO PRACUJÍCÍ ČLENY RODINY	37
4.4. NÁZOR NA ROZDÍLNOST RODINNÝCH PODNIKŮ OD NERODINNÝCH PODNIKŮ.....	38
4.5. NÁZOR NA SPOLUPRÁCI S ČLENY RODINY.....	39

5. POROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY S REÁLNÝM RODINNÝM PODNIKÁNÍM S MAJITELI FIRMY MARILAN S.R.O.	41
5.1. § 700 O OSOBÁCH PRACUJÍCÍCH V RODINNÉHO ZÁVODU	41
5.2. § 700 O NEUPRAVOVÁNÍ PRACOVNÍCH VZTAHŮ POMOCÍ PRACOVNÍ SMLOUVY	42
5.3. § 701 O NÁROKU ZISKU PRACUJÍCÍCH ČLENŮ RODINY	42
5.4. § 702 O SPOLEČNÉM ROZHODOVÁNÍ O ZÁLEŽITOSTECH MIMO OBVYKLÉ HOSPODAŘENÍ.....	42
5.5. § 703 O SOUHLASU VŠECH ZÚČASTNĚNÝCH NA PROVOZU ZÁVODU K PŘEVODU ÚČASTENSTVÍ NA JINÉHO ČLENA RODINY.....	42
5.6. § 704 O PŘEDNOSTNÍM A PŘEDKUPNÍM PRÁVU PRO ČLENA RODINY, KTERÝ SE ÚČASTNÍ NA PROVOZU ZÁVODU	43
5.7. § 706 O NÁROKU ČLENA NA PLATBU ZA PROVOZ PŘI ZÁNIKU ÚČASTENSTVÍ.....	43
6. SHRNU TÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	44
6.1. SHRNU TÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	44
6.2. SHRNU TÍ ROZHOVORU	44
ZÁVĚR.....	45
POUŽITÁ LITERATURA.....	46
JINÉ ZDROJE	47

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Odhad respondentů k bližší specifikaci právní úpravy rodinného závodu zjištěné z dotazníkového šetření.....	36
Tabulka 2: Názor respondentů na nevýhody pro vlastníka závodu a výhody pro pracující členy rodiny zjištěné z dotazníkového šetření.....	37
Tabulka 3: Názor respondentů na rozdílnost rodinných podniků od nerodinných zjištěné z dotazníkového šetření.....	39

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Graf popisující povědomí veřejnosti o existenci právní úpravy rodinného závodu zjištěné z dotazníkového šetření.....	35
Obrázek 2: Graf porovnání názoru respondentů na nevýhody pro vlastníka závodu a výhody pro pracující členy rodiny zjištěné z dotazníkového šetření.....	38
Obrázek 3: Graf popisující zájem respondentů o rodinné podnikání zjištěné z dotazníkového šetření.....	40
Obrázek 4: Graf popisující zájem respondentů o využívání právní úpravy rodinného závodu zjištěné z dotazníkového šetření.....	40

ÚVOD

Právní úprava rodinného závodu je součástí nového občanského zákoníku, který je platný od roku 2014. Právní úprava definuje podmínky, kdy lze této úpravy využívat, v případě manželů odkazuje na manželské majetkové právo. Především definuje práva zúčastněných členů rodiny na rodinném závodu a v poslední řadě pojednává o zániku takového účastenství a o tom jaké práva při takové situaci vznikají.

Hlavním důvod pro volbu tohoto tématu byl pro mne již existující rodinný podnik Marilan, který sice nemůže využívat této právní úpravy, ale je možné, že v budoucnosti by taková situace nastat mohla. Proto ve mne toto téma vyvolalo zájem o bližší seznámení se s touto právní úpravou za účelem zjištění, jaké práva nebo povinnosti by pro jednotlivé členy v rodinném závodu plynula. V tomto rodinném podniku nyní pracuji jako brigádník na pozici administrativního pracovníka s vizí budoucího vykonávání práce v hlavním pracovním poměru pro tento podnik. Dalším důvodem volby právního tématu pro mne byl vlastní kladný vztah a zájem o právo jako takové.

Cílem práce je analýza právní úpravy rodinného závodu se zaměřením na výhody a nevýhody využívání, praktické rozšíření a využívání této právní úpravy.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola popisuje podnikání a s ním související pojmy, druhá kapitola popisuje obchodní závod, třetí kapitola se již detailně věnuje hlavnímu tématu rodinnému závodu, čtvrtá a pátá kapitola je zaměřena na praktická fakta spojená s touto právní úpravou a rodinným podnikáním, šestá kapitola poté obsahuje shrnutí předchozích dvou.

1. PODNIKÁNÍ A S NÍM SOUVISEJÍCÍ POJMY

1.1. Podnikatel

Pod pojmem podnikatel si lze představit osobu, která se zabývá výrobou, obchodem nebo službami, provozující je s cílem zisku. Pro naplnění těchto cílů tvoří hmotné i nehmotné vstupy, snaží se předvídat a vyhýbat se rizikům. Vlastní tvorbou se snaží dále svůj obor podnikání rozvíjet. Podnikatelé jsou v tržním hospodářství skupinou osob, která ve vlastní konkurenci soupeří o poptávku a vytváří tak vztah mezi nabídkou a poptávkou.

Pro zdravé fungování tohoto vztahu je důležité, aby se všichni jeho účastníci mohli svobodně rozhodovat o všech vykonávaných procesech. K tomu je zapotřebí určitého řádu, který bude zajišťovat stejné podmínky a příležitosti všech subjektů. Za optimální podnikatelské prostředí lze považovat úzký vztah mezi svobodou a bezpečností, spojení prostoru pro soutěživost a ochotou podstupovat rizika, omezení nejistoty a zabránění proměně svobody v bezohledné uplatňování své vlastní vůle.

Těchto pravidel můžeme dosáhnout například sepsáním smlouvy, obchodních podmínek nebo se jen pouze držet zvyklostí v daném odvětví. Hlavní postavení zde mají právní pravidla, která jsou podpořená státní mocí a kladou důraz na prvek jistoty, ale mohou tímto značně zasáhnout do svobody podnikatelů. Pokud vnímáme podnikatele jako autonomní skupinu, pro kterou existují právní pravidla chování, je zapotřebí najít definici, která ji popíše a odliší od ostatních tržních subjektů, pro které jsou jiné vymezující pravidla [1].

Podnikatel je osoba vykonávající na vlastní účet a odpovědnost, živnostenským nebo podobným způsobem soustavnou činnost za účelem zisku. Taková osoba musí být zapsaná v obchodním rejstříku. Osoba, která se podnikáním nezabývá, ale je zapsána v obchodním rejstříku je také podnikatelem. Stejně tak v případě, že má osoba živnostenské nebo jiné oprávnění k podnikání, které se často považuje za nezávislou činnost z důvodu odlišení se od závislé práce. Podnikání bez oprávnění je považováno také za podnikání, pokud není zakázané, takové podnikání nemá vliv na platnost právních jednání a jeho smluvní partnery. Jedná se o porušování veřejnoprávních pravidel.

Fyzická osoba může být podnikatelem, spotřebitelem, nebo obojím v určitých obchodních vztazích. Stejně tak je tomu u právnických osob, které mohou mít spotřebitelskou pozici. Tyto subjekty nejsou podnikateli, i přes jistou podobnost vykonávané činnosti, protože nepodnikají

tuto činnost za účelem zisku. Pod pojmem podnikatel si lze představit i ty osoby, které neuskutečňují obchody, jako jsou například zemědělci nebo výkonní umělci.

Mohou vznikat i obchodní korporace bez hlavní činnosti podnikání. U určitých družstev je podnikání přímo vyloučeno, ale i přesto se zapisují do obchodního rejstříku, jsou tedy podnikateli bez výkonu podnikání.

V případě společníka, který jedná jménem obchodní společnosti nebo získává prostředky odměnou za podíl na zisku, se také nejedná o podnikatele. Zřejmým znakem je to, že to mohou být zaměstnanci.

Činnost zastupování jiné osoby a provozování svobodného povolání je podnikáním. Mezi svobodné povolání se řadí například advokáti, auditori nebo lékaři. Tyto povolání se řídí speciálními zákony. Platí pravidlo, že každý živnostník je podnikatelem, ale každý podnikatel nemusí provozovat živnost.

V určitých případech je přímo určeno, jaké podmínky je nutné splňovat k provozování dané formy podnikání. Splňování podmínek znamená nárok na oprávnění k podnikání. V některých případech podnikání je přímo určena i organizačně právní forma subjektu. Vykonávání těchto činností podléhá kontrole a vlivu orgánů veřejné správy.

V rámci ochrany spotřebitele se považuje za podnikatele také osoba, která uzavírá smlouvy související s obchodem, výrobou nebo obdobnou činností nebo při samostatném vykonávání povolání. Dále pak je podnikatelem osoba zastupující jiného podnikatele na jeho účet. Vydáváním se veřejně za podnikatele nebo ve styku s jinou osobou je právně v postavení podnikatele, i když podnikatelem není [12].

1.2. Dřívější chápání pojmu podnikatel v obchodním zákoníku

Zákon v obchodním zákoníku č. 513/1991 Sb. označoval podnikatele za osoby zabývající se profesionálně provozem výroby, obchodu nebo služeb. Podnikatelem byla osoba, která podnikala na základě oprávnění. Takové oprávnění mohlo být například živnostenské nebo speciální, které bylo požadováno právními předpisy nebo se jednalo o zemědělské podnikatele, kteří museli splnit určité požadavky, aby se mohli zapsat do evidence. Výjimku tvořily obchodní společnosti a družstva, kterým stačil zápis do obchodního rejstříku. Obchodní společnosti a družstva byly podnikateli z důvodu zápisu do obchodního rejstříku i bez toho, aby musely vykazovat výkon podnikání a podmínku k oprávněnosti. Dříve se podnikatelé, kteří nepodnikali a jen využívali organizační formu obchodních společností nebo družstev,

označovali jako „absolutní podnikatelé“ nebo „podnikatelé podle formy“. Nejčastěji takto byly zakládány akciové společnosti, společnosti s ručeným omezením a družstva. Fyzické osoby mohly být také zapsány do obchodního rejstříku, ale pouze pokud již oprávněně podnikali [1].

1.3. Aktuální chápání pojmu podnikatel v občanském zákoníku

S novým občanským zákoníkem přichází i úprava pojmu podnikatele, kvůli celkovému chápání občanského zákoníku jako základní úpravy pro soukromé právo. Mimo soukromé právo je tato úprava důležitá i pro závazkové právo a ochranu spotřebitele.

Úprava navazuje na předchozí stanovení, že podnikatelé vykonávají specifickou činnost profesionálně. Podnikatel je tedy každý, kdo profesionálně vykonává takovou činnost, za účelem maximalizace zisku a úspěchu na trhu mezi ostatními podnikateli. Na rozdíl od předchozího nerozlišuje podnikatele podle různých kategorií, ale zůstává jeden pojem podnikatele, který zahrnuje fyzické i právnické osoby.

Občanský zákoník vymezuje určité znaky, které charakterizují podnikání a podnikatele:

- samostatnost
- výkon na vlastní účet a odpovědnost
- výkonem živnostenským nebo obdobným způsobem
- soustavnost
- dosažení zisku [1]

1.3.1. Samostatnost

Vyjádření podnikatelské činnosti svobodnou vůlí, kdy sám podnikatel určuje kdy, kde a jak bude vykonávat své podnikání. Podnikateli nemůže nikdo určovat jaké si zvolí partnery. Sám si také určuje smlouvy, které mezi nimi budou. Samostatnost však může být i dobrovolně omezena [1].

1.3.2. Výkon na vlastní účet a odpovědnost

Tento znak určuje, že podnikatel je zodpovědný za všechny následky svého podnikání, jak pozitivní, tak i negativní. Podnikatel musí dodržovat smluvené partnerské dohody, ke kterým se uvázal, a zároveň to samé musí čekat od svých partnerů. Pokud nedodržuje povinnosti, nastává mu povinnost nahradit vzniklé újmy. Podnikatel sám zodpovídá za případná rizika a záleží pouze na něm, jestli se proti rizikům bude nebo nebude chránit [1].

1.3.3. Výkonem živnostenským nebo obdobným způsobem

Tento znak je nově vymezen v občanském zákoníku oproti dřívějšímu obchodnímu zákoníku. Podnikatel již není určen příslušným oprávněním, ale vstupuje na trh s nabídkou svých služeb a zboží, které směřuje na potenciální odběratele. Nejedná se o zhodnocení vlastního majetku [1].

1.3.4. Soustavnost

Tento znak říká o podnikání, že se nejedná o náhodnou a příležitostnou činnost, ale naopak o činnost soustavnou prostředkem volby podnikatelského záměru, ale neznamená to neustálou činnost podnikání. Může se jednat o sezónní podnikání služeb (lyžařská, přímořská střediska). Důležité je odlišit, kdy osoba zahájí pouze nahodilou činnost za účelem zisku, bez záměru v té činnosti nadále pokračovat nebo rozvíjet, v takovém případě se o podnikání nejedná [1].

1.3.5. Dosažení zisku

Každé podnikání má být za cílem dosažení určitého zisku bez ohledu na to, zda se cíl naplní nebo ne. Musí zvažovat, zda mu náklady přinesou optimální výnosy a na základě toho si stanovit reálné ziskové cíle. Podnikání může skončit i v mínusových číslech, důležité ale je, zda byla snaha naplnit cíle zisku [1].

1.4. Další znaky podnikatele podle občanského zákoníku

Další osoby, které můžeme řadit mezi podnikatele upravuje § 420, i přestože nejeví přímé znaky podnikatele. Důvodem proč tyto osoby jsou řazeny pod podnikatele je ochrana spotřebitele. Těmto osobám je propůjčen status podnikatele pro jasný cíl [1].

1.4.1. Osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností

Podnikatel nepřestává být podnikatelem v momentě, kdy neuskutečňuje vlastní předmět podnikání, ale pouze přechází do role zákazníka, který pořizuje zboží nebo služby pro své vlastní podnikání [1].

1.4.2. Osoba samostatně vykonávající své povolání

Do této kategorie spadají například právníci, notáři a lékaři, kteří potřebují ke svému povolání specializaci a vzdělání. Mohou své povolání vykonávat jako činnost závislou nebo samostatnou [1].

1.4.3. Osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele

Je to forma zástupce. § 420 hraje velkou roli v ochraně spotřebitele, jenž je definován § 419 jako člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvy s podnikatelem nebo s ním jedná jiným způsobem. Mezi podnikatelem a spotřebitelem je nerovný vztah z hlediska znalostí, ekonomických zdrojů a silou vyjednávat. Může nastat situace, kdy spotřebitel má větší znalosti než podnikatel, ale přesto je v roli slabší strany [1].

1.5. Porovnání chápání pojmu podnikatele v obchodním a občanském zákoníku

Občanský zákoník vymezuje širší pojem podnikatele, který splňuje uvedené znaky. Obchodní zákoník neumožňoval osobám, které nepotřebovali ke svému povolání zvláštní oprávnění, aby se stali podnikateli. Obchodní zákoník jasně stanovoval, kdo je podnikatel a kdo není. Naopak občanský zákoník toto přímo nestanovuje. K zjištění, zda se jedná o podnikatele nebo ne je zapotřebí rozboru činnosti osoby. Podnikání tak může zahrnout osoby, kterých se to dříve netýkalo.

Určení osob, které jsou podnikateli je, důležité pro obchodní styk. Východiskem pro toto určení je § 5 ObčZ, který klade důraz na profesionalitu náležité činnosti nebo povolání. Lze tedy očekávat od podnikatele vyšší míru znalostí a zkušeností v jeho podnikatelském oboru. Profesionalita by pro každého podnikatele měla být podstatným motivátorem, kterým může získat výhodu na trhu proti ostatním podnikatelům ze stejného oboru.

Občanský zákoník spojuje závazkové právo pro podnikatele a ostatní subjekty, které předtím bylo rozděleno zvlášť. Obsahuje úpravu odchylek aplikovanou na podnikatele, smluvní typy a smlouvy, které může uzavřít jen podnikatel nebo spotřebitelské smlouvy, kde je ochrana spotřebitelů před zkušenějšími a znalejšími podnikateli [1].

1.6. Domněnky pro určení podnikatele a fikce při určení podnikatele

Hlavní domněnkou považující osobu za podnikatele je zápis do obchodního rejstříku. Povinně zapisující jsou všechny obchodní společnosti a družstva, fyzické osoby na vlastní žádost a jiné zákonem určené osoby.

Tato domněnka pochází již z historie kupců, kdy každý kupec, který významně podnikal, musel mít zveřejněné základní informace, které byly veřejně dostupné. Můžeme tedy říci, že obchodní rejstřík je registrem podnikatelů, který slouží veřejnosti ke zjištění, zda se jedná o podnikatele nebo ne.

§ 421 odst. 1 Občanského zákoníku využívá termínu „považuje se“ při zápisu osoby do obchodního rejstříku. Vysoká pravděpodobnost, že většina zapisujících osob do rejstříku není fiktivní, vzniká tedy první domněnka, že zápisem do obchodního rejstříku se opravdu jedná o osobu zabývající se podnikáním.

Občanský zákoník ponechává kategorii fiktivních podnikatelů, kteří mají formu obchodní korporace pro podnikání se zápisem do obchodního rejstříku, ale jejich činnost není podnikání. Nejčastěji se jedná o družstva, které tak využívají posílení právní jistoty.

Další podnikatelé, kteří jsou určeni k povinnosti zápisu například právním předpisem. U této skupiny nelze určit hromadný znak důvodu zápisu do rejstříku. Většina těchto organizací není založena k podnikání. Například různé příspěvkové organizace, Česká tisková kancelář nebo Fond pojištění vkladů.

Fyzické osoby se zapisují do obchodního rejstříku dobrovolně, až poté co jsou podnikateli, podle zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Podnikající fyzická osoba se musí povinně zapsat do rejstříku za případu, že výše výnosů nebo příjmů snížených o DPH dosáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku 120 milionů Kč. Povinnost vychází z požadavku právní jistoty pro věřitele, který obchoduje s takovou fyzickou osobou, protože zápis v obchodním rejstříku by měl poskytovat základní informace o podnikání fyzické osoby i za účelem snadnějšího rozhodování pro vznik obchodního vztahu [1].

1.7. Podnikání podle živnostenského zákona

Občanský zákoník stanovuje nezávislost mezi uplatňováním soukromého a veřejného práva. Při právním postavení podnikatele se toto projevuje formou různých státních povolení nebo ohlášením státu. Podmínky a omezení nemají podnikatele omezovat, ale ochraňovat veřejný

zájem prostřednictvím stanovení bezpečnostních a hygienických podmínek, ochrany životního prostředí nebo ochrany bezpečnosti obchodního styku.

Právní předpis, který upravuje většinu podnikatelských aktivit je zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Tento zákon upravuje podmínky živnostenského podnikání a kontroluje dodržování těchto podmínek. Živnost je soustavná činnost provozována samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem. Znaky s podnikáním jsou velmi podobné, takže živnostenský zákon vytváří prostor pro podnikatelskou aktivitu soukromých osob a stanovuje podmínky pro vstup do tohoto prostoru. Živnost je každé podnikání, které zákon nevylučuje a jeho podmínky nejsou speciálně upravovány zákonem. Živnost je pojem užší než obecný pojem podnikání. Zákon platí na fyzické i právnické osoby, které provozují živnostenské podnikání.

Živnosti můžeme podle zákona dělit na ohlašovací a koncesované. Ohlašovací živnosti jsou provozovány na základě ohlášení a koncesované na základě koncese. Osoba, která chce provozovat ohlašovací živnost musí ohlásit svou činnost příslušnému úřadu a prokázat splnění podmínek. Pokud podnikatel plní všechny potřebné podmínky, pak úřad provede zápis do živnostenského rejstříku a vydá výpis.

Ohlašovací živnost dělíme na volnou, řemeslnou a vázanou. Volná opravňuje k výkonu činnosti bez prokázání jakékoli způsobilosti, postačuje pouze splňovat všeobecné podmínky. K řemeslné živnosti je nutno doložit doklady potvrzující odbornou způsobilost k jejich výkonu, stejně tak jako u živnosti vázané.

Koncesovanou živnost může osoba provozovat na základě žádosti a rozhodnutí o udělení koncese živnostenským úřadem. Oprávnění vzniká dnem nabytí právní moci rozhodnutí, poté vzniká zápis do živnostenského rejstříku a vydání výpisu podnikateli.

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti, které musí splňovat každý budoucí podnikatel, je plná svéprávnost a bezúhonnost. Svéprávnost lze získat i přivolením soudu k souhlasu zákonného zástupce. Bezúhonnost není splněna, když byla osoba pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně v souvislosti s podnikáním, o které žádá nebo ohlašuje. Bezúhonnost lze prokázat výpisem z evidence trestního rejstříku.

Živnostenský zákon také stanovuje překážky, kdy osoba nemůže provozovat živnost. Tato úprava se snaží ochránit potenciální obchodní partnery a zákazníky. Tyto překážky jsou uvedeny v § 8 Živnostenského zákona. Živnost nemůže provozovat osoba, na jejíž majetek byl

prohlášen konkurs, má uložený trest soudem či správním orgánem nebo má osoba zákaz činnosti ve stejném nebo příbuzném oboru nebo v minulosti měla zrušené živnostenské oprávnění pro závažné porušování podmínek živnostenského zákona.

Živnost lze provozovat i prostřednictvím odpovědného zástupce. Odpovědný zástupce je fyzická osoba, která je podnikatelem a splňuje všechny potřebné podmínky k provozování živnosti. Zástupce poté plní funkci dozoru nad dodržováním podmínek a předpisů. Odpovědného zástupce si volí podnikatel, který je fyzickou osobou, ale nesplňuje určité podmínky provozování živnosti.

Živnostenské oprávnění zaniká smrtí podnikatele, jako fyzické osoby, zánikem podnikatele, jako právnické osoby, uplynutím doby, na níž bylo oprávnění sjednáno, rozhodnutím živnostenského úřadu nebo vlastní žádostí podnikatele [1].

Při smrti podnikatele vykonávajícího živnostenské podnikání může správce pozůstalosti v podnikání dále pokračovat až do ukončení řízení o dědictví. Dědicové nebo pozůstalý partner mohou pokračovat v případě, že jsou spoluvlastníci majetku užívaného k takovému podnikání. Insolvenční správce nebo svěřenecký správce mohou pokračovat v situaci, kdy tak bylo pro případ smrti určeno [12].

1.8. Podnikání podle jiného než živnostenského zákona

Živnostenský zákon určuje činnosti, které nejsou živnostmi a řídí se tedy jinými předpisy pro zahájení a výkon podnikání. Činnosti, u kterých převažují jiné prvky, než podnikatelské nejsou živnostmi.

Mezi činnosti, které nejsou živnostmi patří „svobodná povolání“, u těchto povolání nemůže živnostenský úřad vykonávat dozor. Tuto funkci často vykonávají profesní komory. Mezi svobodná povolání patří například lékaři, advokáti nebo notáři. Jejich profesními komorami jsou Česká lékařská komora, Česká advokátní komora a Notářská komora České republiky. V České republice je 12 profesních komor. Komory mají státem přidělené určité funkce, mezi které patří například disciplinární pravomoc nebo oprávnění organizovat a provádět kvalifikační zkoušky.

Odlisným typem komory je například Hospodářská komora České republiky nebo Agrární komora České republiky, které jsou pouze dobrovolným sdružením. Jejich význam je hlavně podpůrný a servisní.

Podnikání na finančním trhu také nepatří mezi živnosti. Mezi takové činnosti můžeme řadit třeba činnost bank, pojišťoven, zajišťoven, penzijních společností a fondů, spořitelen a obchodníků s cennými papíry. Státní dohled na tomto trhu vykonává Česká národní banka, která usiluje o stabilitu finančního systému státu.

Poslední skupinou činností, které nejsou živnostmi jsou různorodé aktivity se zvláštními prvky. Výkon těchto činností musí upravovat speciální předpisy a dohled vykonávají speciální správní úřady. Jedná se třeba o aktivity s elektřinou nebo plynem.

K této poslední skupině patří také zemědělství, které není živností a jeho provozování se řídí zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Podnikatelem je fyzická nebo právnická osoba, která chce soustavně, samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanoveným zákonem o zemědělství, provozovat zemědělskou výrobu. Podnikatele zaeviduje obecní úřad obce s rozšířenou působností, který je v místě jeho bydliště nebo sídla za předpokladů, že splňuje všechny podmínky zemědělského zákona. V případě drobných pěstitelských a chovatelských činností nebo prodeje nezpracovaných rostlinných a živočišných výrobků se nejedná o podnikatele, takže ani nepodléhají evidenci. Po zapsání do evidence, obdrží od úřadu podnikatel osvědčení, které obsahuje identifikaci a zaměření.

Podnikání bez příslušného oprávnění neznamená neplatnost právních jednání, které neoprávněný podnikatel provedl. V takových případech vznikají sankce veřejnoprávní povahy. Pokud neoprávněný podnikatel provozuje činnost, která je živností bez příslušného povolení, je to pouze přestupek, za který lze uložit pokutu. Neoprávněné podnikání může být, ale i trestným činem. Může se jednat i o podnikatele, který oprávnění má, ale provozuje činnosti nad rámec jeho získaného povolení [1].

1.9. Sídlo podnikání

Sídlo slouží k ochraně zákazníků, kteří díky němu mohou lépe identifikovat podnikatele a jeho podnikání. Určuje také právní poměry, které berou ohled na místo založení nebo místo aktuálního sídla.

Sídlo dělíme na skutečné, což znamená sídlo, kde je přímo provozovna nebo centrála a je odtud řízené podnikání, toto místo nemusí být třetím osobám známo. A sídlo zapsané do veřejného seznamu. Zánikem užívání sídla nemusí automaticky dojít ke změně sídla společnosti, pokud nejde o fakt, který ukládá společnosti povinnost změnu sídla v obchodním rejstříku.

Pokud společnost nemá právní důvod k užívání sídla zapsaného v obchodním rejstříku, musí si zajistit nový právní důvod užívání nebo změnit na sídlo, ke kterému právní důvod užívání má.

Podle sídla se určuje i příslušnost soudů a orgánů veřejné moci pro právnické osoby. Pro právnické osoby je hlavním soudem soud okresní, podle už zmíněné lokace sídla. V případě fyzických osob neexistuje právní úprava pro stanovení sídla. Sídlo podnikatele může mít fyzická osoba shodné se sídlem trvalého pobytu.

Je dovoleno stěhovat své sídlo do jiných států, pokud daný stát svým právním řádem takové praktiky nezakazuje. Člen, který nesouhlasí s takovým přemístěním, má právo na ukončení členství v platnosti dne přemístění [12].

1.10. Rodinné podnikání v ČR

V České republice se nedává příliš velký význam rodinnému podnikání na rozdíl od jiných evropských států, USA nebo Austrálie. Nelze nalézt, ani příliš mnoho výzkumů k této problematice.

Rodinné podnikání v zahraničních zemích hraje velkou roli a tvoří až 85 % veškerých podniků, proto má příznivý dopad na HDP a zaměstnanost. Rodinné podniky jsou převážně formou malých a středních podniků, ale i ve formě velkých podniků, které mají 500 a více zaměstnanců. Rodinné podniky mohou být spolehlivějším obchodním partnerem, protože často obětují zisk ve prospěch pokračování provozu podniku. Nejvíce rodinných podniků lze najít v sektoru služeb [10].

Mezi nejúspěšnější české rodinné podniky patří například Metalimex, Tank Ono, Synot Holding, Hopi, Čeroz, Hruška, Dek, Kofola, Qanto nebo Juta [6].

2. OBCHODNÍ ZÁVOD

Občanský zákoník již nepoužívá pojem podnik, jenž popisoval hromadnou věc, která sloužila k provozování podnikání. Místo toho zavedl právě pojem obchodní závod. Obchodní závod lze vyjádřit jako majetkovou hodnotu, která nemusí být pouze v držení podnikatele, ale i například v držení dědice, který může obchodní závod trvale vlastnit nebo mít v pronájmu a starat se o něj. Obchodní závod zůstává jako pojem podnik hromadnou věcí [4].

2.1. Obchodní závod v občanském zákoníku

Obchodní závod je věcí a je vymezen v § 502 jako organizovaný soubor jmění vytvořený podnikatelem, který z jeho vůle slouží dále k provozování jeho činnosti. Závod tedy tvoří vše, co slouží k jeho provozu. Na rozdíl od obchodního zákoníku, který určoval, že podnik je tvořen hmotnou, nehmotnou, osobní složkou i všemi věcmi, právy a jinými majetkovými hodnotami, které byly podnikatele a užíval je k provozu podniku. Podnik byl hromadnou věcí zahrnující vše, co v souladu s vůlí podnikatele náleželo k celku vytvořeným podnikatelem za účelem jeho podnikání [11].

Závod je definován užší definicí oproti podniku. Podstatou je podnikatelovo jmění, které sám účelově vytvořil k dalšímu podnikání. I přesto, že definice nepopisuje nehmotnou a osobní složku, k obchodnímu závodu také patří. Definice popisuje všechny tři složky jako jednotný pojem.

Definice obchodního závodu klade důraz na věcné prvky, ale opomíná například zaměstnance, které nelze definovat jako majetek podnikatele. Zaměstnanci jsou zahrnuti jako hospodářské funkční jednotky, protože provádějí určené dílčí činnosti, ze kterých se stává celkový proces. Vzniká rozdíl chápání obchodního závodu jako hospodářského organismu, vytvořený za určitým podnikatelským cílem a chápáním z právního hlediska, které považuje závod za druh majetku [1].

2.2. Znak obchodního závodu

Hromadná věc, která je základem jmění podnikatele. Jmění je souhrn majetků a dluhů, je to také souhrn věcí obsahující hmotné, nehmotné i osobní složky, z kterých vzniká jedna funkční jednotka k dosažení podnikatelského záměru. Osobní složkou jsou zaměstnanci a klienti [1].

Závod zachovává svoji podstatu, i přes změny v jakékoliv oblasti podnikání například nákup nebo prodej zboží či materiálu. Důležitá je tedy ucelenost a návaznost na konkrétního podnikatele a jeho záměry.

Vyšší hodnotu představuje obchodní závod jako celek než jako součet jeho částí. Obchodní závod je živý organismus, který může vytvářet produkt i méně hodnotných částí. Tento předpoklad je důležitý například při převodu závodu, kdy je výhodnější převod dílčích částí závodu.

Závod může být předmětem pro různé činnosti jako je převod, pacht nebo dědictví. Vždy však dodržuje svoji ucelenost, a to znamená, že jakákoliv činnost se vždy dotýká všech věcí závodu a není nutné uzavírat jednotlivé smlouvy. Dispozice s jednotlivými věcmi závodu je možná také.

Otázka, jestli každý majetek podnikatele je automaticky součástí podniku je vyřešena tak, že existují situace, kdy majetek slouží pouze k provozu obchodní korporace jako právnické osoby a je tak oddělen od závodu a může být zachován i při zániku nebo převodu závodu. Toto je podpořené i druhou větou § 502 Občanského zákoníku, která obsahuje vyvratitelnou domněnku, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu. Tato věta je východiskem pro sporné situace určení náležitosti majetku k závodu [11].

2.3. Pobočka, odštěpný závod a provozovna

Předmětem řešení této problematiky je, zda podnikatel může vlastnit více obchodních závodů, tedy kdy podnikatel provozuje více odlišných činností v různých provozovnách. Podnikatel má pouze jeden obchodní závod, i přes podnikání ve více oborech s několika živnostenským oprávněním. Z tohoto důvodu vzniká definice pobočky, která je součástí závodu a vyznačuje se hospodářskou i funkční samostatností v místně i věcně oddělených prostorách od závodu. O vzniku pobočky musí rozhodnout sám podnikatel.

V momentě zápisu pobočky do obchodního rejstříku se stává pobočka odštěpným závodem. Podnikatel může tak učinit z důvodu potřeby informovat okolí o skutečnosti, že se jedná o pobočku, která je odštěpným závodem a o tom, kdo je jeho vedoucí.

Při provozu se používá firma podnikatele s faktem, že se jedná o odštěpný závod. Vedoucí odštěpného závodu je také zapsán do obchodního rejstříku a je v roli zmocněnce, který zastupuje podnikatele ve věcech právních, ale nemůže odštěpný závod zavazovat, protože nemá právní osobnost, zastupuje pouze podnikatele. Z hlediska hmotněprávního veškerá práva

a povinnosti spadají pod právnickou osobu, jejíž je tento závod pobočkou. Nemá ani způsobilost být účastníkem řízení. Můžou vznikat i podobné organizační složky se stejnými podmínkami jako má odštěpný závod.

Dalším odlišným pojmem od pobočky a odštěpného závodu je provozovna, což je pouze prostor, kde je živnost provozována. Provozoven může být více a je na podnikateli, který musí zajistit podmínky pro provozování živnosti a určit vedoucího v každé provozovně. Provozovna musí mít zvenčí viditelně označené potřebné informace pro zákazníky [1].

3. RODINNÝ ZÁVOD

Rodinný závod je speciálním obchodním závodem se všemi již jmenovanými prvky obchodního závodu, ale navíc jsou zde příbuzenské vztahy provozovatelů závodu. Inspirací pro definování rodinného závodu byl italský Codice civile, který řeší provozování závodu sloužícího k obživě rodiny, na kterém se sami rodinní příslušníci podílejí. Tato úprava stanovuje pravidla pro snazší řešení dlouhodobých faktických poměrů [1].

Úprava rodinného závodu se týká obchodního i rodinného práva. Předchozím řešením bylo, že v závodě, kde pracovalo více rodinných příslušníků je ve vlastnictví jednoho nebo více rodinných členů a oni bez ohledu na ostatní rodinné příslušníky mohli se závodem nakládat podle svého uvážení. Úprava rodinného závodu naopak stanovuje možnost spoluúčasti ostatních příslušníků v rozhodování o rodinném závodě [8].

3.1. Podmínky pro využívání právní úpravy rodinného závodu

Právní úprava je v roli podpůrné složky pro práva a povinnosti rodinných příslušníků v situaci, kdy není stanovena jiná smlouva. Ustanovení nelze používat v případech, kdy je podnikání založeno na základě společenské smlouvy, tedy pokud je obchodní korporací nebo existuje smlouva o společnosti, smlouva o tiché společnosti nebo smlouva, která stanovuje mezi stranami pracovní poměr. Může zde nastat i kombinovaná situace, například je-li závod provozován obchodní společností, a jejich společníci jsou v příbuzenském vztahu se závazkem osobního výkonu práce. V situaci, kdy právnická osoba provozuje rodinný závod, na kterém mají podíly členové rodiny a další třetí osoby, nemůžeme ustanovení o rodinném závodě použít. Pokud se na provozu podílejí manželé využije se nejprve úprava manželského majetkového práva. Stejně tak se dává přednost zvyklostem a praxi, pokud to není v rozporu s § 707 úpravy rodinného závodu.

Tato úprava je založena na podmínce, která stanovuje, že za rodinný závod se považuje závod, ve kterém pracují manželé nebo alespoň jeden z nich a s ním jeho příbuzní nebo příbuzní toho druhého, závod je ve vlastnictví některého z nich. Příbuzní a sešvagřené osoby, které pracují v závodě jsou členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu. Takové postavení mají i příbuzní, kteří pracují přímo pro rodinu například obstarávají domácnost. Účastenství se váže přímo na konkrétní osobu, je nepřevoditelné, ale lze převést na jiného rodinného člena po souhlasu všech pracujících členů v závodě [1].

Není zcela jasně a přesně stanoveno, jestli lze využívat této právní úpravy v případě, že vlastnictví závodu je v rukou obou manželů a v daném závodě pracují další rodinní členové, podle § 704 odst. 2, který pojednává o spoluvlastnických podílech na rodinném závodě, můžeme soudit, že se o rodinný závod bude jednat. Pokud ale bude spoluvlastníkem třetí osoba, právnická osoba nebo tichý společník už to rodinný závod nebude [8].

3.2. Účastenství a práva zúčastněných rodinných členů na provozu závodu

Jedná se o účastenství na provozu rodinného závodu, kdy člen rodiny má práva a povinnosti vůči vlastníkovému závodu. Člen rodiny nemá k závodu věcná práva, ani vlastnická. Všechny tyto věcná práva má vlastník závodu a ostatní se na provozu pouze podílí. Účastníkovi může pouze vzniknout právo k rodinnému závodu a může se tak stát věřitelem nebo mu může vzniknout povinnost a stává se dlužníkem.

Osoba musí být s jedním z manželů nebo s oběma, kteří jsou vlastníky rodinného závodu, v příbuzenském vztahu do třetího stupně nebo ve švagrovství do stupně druhého. Rodinný závod může obsahovat i více manželských párů než jeden.

Osoba musí trvale pracovat pro rodinu nebo rodinný závod. Pod pojmem pracovat si můžeme mimo závislé práce představit i jakoukoliv činnost vykonávanou pro rodinný závod nebo rodinu. Činnost vykonávaná pro rodinu je činnost taková, která se děje pro to, aby mohli ostatní členové rodinný závod provozovat například práce v domácnosti [8].

Jedná se o právní vztah osobní povahy, proto se nemůže přenášet na jinou osobu. Výjimku tvoří přenos účastenství na člena rodiny, který splňuje podmínky rodinného závodu. Přenos lze provést pouze za souhlasu všech ostatních členů jako celku nebo pouze jen část práv plynoucích z účastenství. V případě, že člen rodiny pro rodinný závod nepracuje, má práva a povinnosti, které získal nabytím účastenství, ale pokud bude chtít tyto práva a povinnosti využívat v budoucnu musí splňovat podmínku vykonávání náležitě činnosti pro rodinný závod.

Osobní povaha tohoto vztahu také stanovuje, že účastenství zaniká smrtí člena a nemůže být tak součástí dědictvím.

Právo podílu na majetku nemá osobní povahu, proto ho lze přenášet na třetí osoby, tedy v případě smrti ho zdědit. Dědic pak může přenášet toto právo také [7].

Členové, kteří se účastní provozu mají práva a povinnosti, které spojují podnikatelské prvky s principy založené na rodinném právu. Zde je značný rozdíl postavením mezi členy rodiny a společníky obchodních korporací nebo tichých společníků [1].

3.2.1. Právo podílet se na zisku, na věcech ze zisku nabytých a přírůstcích závodu

Při uplatnění tohoto práva hraje roli množství a druh vykonané práce. Neznamená to, že si členové rodiny mezi sebou rozdělí zisk nebo budou spoluvlastníky zakoupených věcí pro závod. Jedná se o finanční vyjádření ideálního podílu člena rodiny, který bude dále rozvíjen. Svěprávný člen rodiny se může takového podílu vzdát [1].

Dle množství a druhu práce pro rodinný závod nebo rodinu nelze určit přesné podíly na zisku a majetku rodinného závodu, ale při výplatě peněžité částky podílu na zisku je to nutné. Pokud člen neprovedl žádnou práci, tak je bez nároku na podíl, a navíc mu zaniká i jeho účastenství na rodinném závodě.

Člen rodiny, který je vlastníkem, se může podílet na zisku buď tak, že nebude privilegován při určení jeho podílu, takže mu připadne takový podíl, jaký odpovídá druhu a množství jeho odvedené práce nebo jeho podíl je stanoven až po vypořádání ostatních členů. Pokud požaduje vyšší podíl, musí to odpovídat jeho množství a druhu vykonané práce.

Právní úprava nepojednává o záporném hospodářském výsledku. V tomto případě lze předpokládat, že členové rodiny nenesou odpovědnost na ztrátách a celá odpovědnost padá na vlastníky závodu. Pokud vlastníci chtějí krýt ztráty z nerozděleného zisku z minulých let, potřebují souhlas většiny členů rodiny rodinného závodu. Stejně řešení nastává i v otázce závazků, kdy pouze vlastník jako fyzická osoba ručí celým svým majetkem [7].

3.2.2. Právo rozhodovat o zisku a nevšedních činnostech závodu

Mezi tyto záležitosti patří rozhodování o použití zisku a přírůstků z rodinného závodu a rozhodování o záležitostech, které nejsou obvyklým hospodařením [7].

Každé významnější rozhodnutí o užití zisku musí být odsouhlaseno většinou hlasů členů rodiny účastnících se na provozu závodu. Nezletilé nesvéprávné osoby zastupuje zákonný zástupce a zletilé nesvéprávné osoby opatrovník. Rozhodování není tedy jen v rukou vlastníka, ale na všech účastnících provozu, protože rodinný závod slouží k obživě celé rodiny. O každodenních činnostech podniku, ale rozhoduje vlastník [1].

Mimo rozhodování o zisku a přírůstcích, lze zahrnout také rozhodování o naložení s nerozděleným ziskem nebo přírůstkem. Vždy jde o záležitost podléhající kolektivnímu rozhodování a není třeba zjišťovat, zda se jedná o obvyklé hospodaření nebo ne.

Mezi další záležitosti patří změny základních zásad provozu, zastavení nebo interní změny provozu závodu například jsou to změny týkající se organizační struktury, změny v zaměření podnikání, rozhodnutí o otevření, uzavření nebo přestěhování závodu a spoustu dalších změn, které nejsou obvyklým hospodařením [7].

3.2.3. Přednostní a předkupní právo

Přednostní právo pro zajištění pokračování závodu má přednost před dědictvím při dělení pozůstalosti soudem za situace, že člen rodiny patří mezi dědice. V konečném vypořádání má ale největší vliv počet dědiců a jejich vůle k pozůstalosti. Předkupní právo lze využít při případném převodu závodu, vlastnického podílu nebo věci, která slouží k provozu rodinného závodu. Toto právo může být vyloučeno nebo omezeno dohodou [1].

Přednostní právo pro více osob v případě dědění zákon neupravuje, proto se předpokládá, že v případě uplatňování přednostního práva více osobami náleží právo všem bez určeného pořadí. Pokud není stanoveno jinak předpokládá se, že každý má nárok na stejný díl. O rozdělení pozůstalosti může rozhodovat i soud, což znamená, že se k přednostnímu právu nepřihlíží [7].

3.2.4. Vypořádání při zániku účastenství

Při zániku účastenství má člen rodiny nárok na podíl na zisku i na přírůstcích závodu. Vypořádání záleží na druhu a množství odvedené práce. Vypořádání může být i formou splátek, pokud k tomu svolí soud [1].

3.3. Zánik účastenství

Účastenství všech zaniká zcizením závodu, protože zaniká i celý rodinný závod. Tato situace může nastat při převodu závodu mimo rodinu. Ovšem nemusí zanikat při převodu na jiného člena rodiny a stejnou situací je i smrt vlastníka. U konkrétních osob zaniká účast na provozu ukončením výkonu práce nebo změnou právního důvodu v závodě [1].

3.4. Uplatnění manželského majetkového práva

V případě, že se účastní na provozu oba manželé, využívá se přednostně právních ustanovení o manželském majetkovém právu [5].

Toto ustanovení bude mít přednost v případech práv na přírůstky v rodinném závodě nebo v případech vypořádání po zániku účastenství.

Pokud je rodinný závod společným jměním manželů, tak je společným majetkem včetně všech jeho přírůstků, jejich podíl se bude odvíjet od druhu a množství odvedené práce ve vztahu k ostatním členům rodiny v závodě, ale podíl pro ně bude společný. Vypořádání práv se odvíjí od úpravy pro vypořádání společného jmění manželů.

Pokud je rodinný závod majetkem pouze jednoho z manželů, tedy byl vlastníkem již před uzavřením manželství nebo ho získal v manželství dědictvím, darem nebo způsobem nestanovující ho jako společné jmění, pak je společným jmění pouze zisk ze závodu neboli jakýkoliv majetkový prospěch [7].

V následujících kapitolách bude nejprve shrnut pojem manželství a poté manželské majetkové právo a s ním související pojmy.

3.4.1. Manželství – manželské právo osobní

Manželství definuje občanský zákoník jako trvalý svazek muže a ženy určeným způsobem. Jedná se o právní stav na základě prohlášení, tedy sňatku. Manželství určuje také status právního postavení. Důvody k manželství jsou ve vzájemné podpoře a pomoci, založení rodiny a výchovy dětí.

Manželství nemůže být uzavřeno v případech nesvéprávné osoby, osoba již je v manželství nebo registrovaném partnerství nebo se jedná o blízké příbuzné či jsou ve vztahu náhradního rodičovství. V případě dosažení věku šestnácti let, je možné povolení soudu k uzavření manželství.

I přesto, že se jedná o trvalý svazek může být ukončen z důvodu smrti manžela. V případě trvalého rozvrácení manželství dochází k zániku manželství prostřednictvím rozvodu a dalším důvodem k zániku manželství může být změna pohlaví manžela.

Některé následky nastávají obecně a některé s ohledem na způsob ukončení manželství. Zanikají práva a povinnosti manželů jako takových, ale vznikají nová na základě ukončení manželství.

Zaniká status manžela a vzájemných osobních i majetkových práv. Zaniká vyživovací povinnost mezi manžely, ale vzniká jiná povinnost podle způsobu zániku manželství. Majetkové povinnosti a práva jsou opět řešeny s ohledem na způsob zániku. Při smrti vzniká

řízení o dědictví, při rozvodu nebo změně pohlaví dochází k dohodě, pokud k dohodě nedojde musí rozhodnout soud [13].

3.4.2. Majetkové právo manželské

Soubor norem práv a povinností všeho co má majetkovou povahu a je společným pro oba manželé. Předmětem jsou věci hmotné i nehmotné, movité i nemovité. Jedná se především o společné jmění, které může být stanoveno zákonným a smluveným režimem nebo ve zvláštních případech může stanovit úpravu společného jmění také soud.

Manželství je společenstvím, a z toho důvodu mají oba majetkové povinnosti a práva, kterými jsou i vzájemně omezováni. V případech rozhodování o věcech, tak vystupují společně a ne jako jednotlivci. Společné rozhodování manželů je na základě předpokladu, že manželství má delší dobu trvání [13].

3.4.3. Společné jmění

Za společné jmění lze považovat vše s majetkovou hodnotou, jak kladnou, tak i zápornou, náležící manželům, které bylo nabyto právě během manželství. Příslušná věc nesmí být vyloučena z právních poměrů a také nesmí zaniknout za doby trvání manželství na základě zákona.

Do společného jmění se zápornou majetkovou hodnotu patří jen dluhy vzniklé manželovi nebo oběma při trvání manželství. Nesmí se týkat majetku, který je výhradním jměním jednoho z nich. Do společného jmění nepatří ani ty dluhy, které vznikly bez souhlasu druhého manžela a netýkají se všedních potřeb.

Za vyloučené majetkové hodnoty se považuje například to, co má jeden z manželů k osobní potřebě nebo nabyt darem, dědictvím, odkazem, náhradou nemajetkové újmy na svých přirozených právech nebo náhradou za to, co bylo jeho výhradním jměním.

Společné jmění vzniká uzavřením manželství, i jako méně nebo vůbec hodnotný majetkový soubor. Může vznikat již zmíněné výhradní jmění jednoho z manželů, tedy majetek, který patří pouze jednomu z manželů.

V případě, že jeden z manželů vlastní obchodní závod, tak do společného jmění připadá pouze zisk, ztráta dopadá pouze na manžela vlastníka takový obchodní závod. V případě vlastnictví podílu v obchodních korporacích hraje roli doba, kdy se stal manžel společníkem.

Pokud se společníkem stane v průběhu trvání manželství, tak je i tento podíl součástí společného jmění.

Peněžité částky z příjmů výdělečné činnosti se stávají společným jměním až v moment, kdy lze s těmito peněžitými částkami operovat, ale pohledávky již od chvíle platnosti.

Vše, co patří do společného jmění manželů podléhá společnému hospodaření obou. Což v obvyklém hospodaření může také znamenat, že jeden z manželů hospodaří s danou věcí za předpokladu, že druhý s tím souhlasí.

V případě větších nákladů na neobvyklé hospodaření musí souhlasit oba, pokud jeden s takovým hospodařením nesouhlasí, může se dovolat neplatnosti právního jednání. Pokud, ale bude takové hospodaření důvodné, může jeden z manželů podat návrh u soudu k udělení souhlasu, které nahradí souhlas druhého manžela. Může také, tak učinit v situaci, kdy je jeden z manželů například v kómatu a souhlas tak udělit nemůže.

Při hospodaření se společným jměním souvisejícím s podnikáním se přihlíží na částku, kterou jeden z manželů potřebuje k podnikání, jestli je adekvátní k finančním poměrům manželů. Jestliže je částka nepřiměřená k jejich finanční situaci, tedy nemůžou si to dovolit, je opět zapotřebí souhlasu nepodnikajícího manžela. Případně, že souhlas neudělil a manžel přesto konal bez potřebného souhlasu, tak nepodnikající manžel má opět právo na dovolání se neplatnosti právního jednání. Stejně tak v situaci, kdy manžel uhradil získaný podíl v obchodní korporaci společným jměním [13].

3.4.4. Smlouvy upravující majetkový režim manželů

Již před uzavřením manželství nebo až při manželství, si mohou manželé smluvit vlastní majetkový režim, který není podle zákonného režimu. Takový režim je založený na smlouvě formou veřejné listiny. Smlouvou si stanoví své vzájemné budoucí povinnosti a práva majetkového režimu a také naložení s již existujícím společným jměním. Smlouva nesmí mít zpětné účinky. Smluvní režim lze uzavřít způsobem odděleného jmění, vzniku společného jmění vyhrazeného ke dni zániku manželství nebo režimu upravujícího zákonný rozsah společného jmění.

Takové smlouvy lze dále upravovat dalšími za předpokladu dohody manželů, ale pokud k dohodě nedojde, musí o tom rozhodnout soud. Smlouva může upravovat téměř cokoliv související se společným jměním, pokud to nezakazuje zákon.

Smlouvy i zákony mohou být dále upravovány soudem i opačně, tedy že rozhodnutí soudu může být upraveno smlouvou nebo dalším rozhodnutím soudu. Při závažném důvodu může soud zrušit společné jmění, případně upravit rozsah. Jedním ze závažných důvodů může být to, že jeden z manželů začal podnikat nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní korporace. Soud má možnost také své rozhodnutí změnit či zrušit [13].

3.4.5. Stanovení správy společného jmění

Stejně jako u majetkového režimu si mohou manželé dohodnout pravidla spravování společného majetku, tedy kdo, co a jak bude spravovat, s tím rozdílem, že je smlouva formou notářského zápisu, ale je také limitována. Navíc je stanoveno i omezení pro případ, že vše spravuje jeden z manželů.

Při rozhodování o společném jmění jako celku nebo o obydlím, ve kterém mají manželé svou domácnost, která je ve společném jmění nebo o trvalém zatížení nemovité věci, která je společným jměním, je zapotřebí souhlasu obou. Pokud se tak nestane, nastává opět právo dovolání se neplatnosti právního jednání [13].

3.4.6. Ochrana společného jmění

Společné jmění lze chránit jak vnitřně před jedním z manželů nebo zvenčí před třetí osobou například před věřitelem, ale zároveň mají povinnost práva těchto třetích osob uspokojovat. Například při vzniku dluhu v době trvání společného jmění, může být dluh uspokojen právě ze společného jmění. Pokud ale jeden z manželů nesouhlasil a tento nesouhlas projevil vůči věřiteli ihned po zjištění dluhu, lze tento dluh uspokojit společným jměním ve výši podílu zavázaného manžela. Výši podílu lze odvodit ze situace, kdyby toto společné jmění bylo zrušeno a vypořádáno dle občanského zákoníku [13].

3.4.7. Vypořádání společného jmění

Vypořádání neboli likvidace toho, co patřilo osobě nebo toho co patřilo alespoň dvěma osobám společně. Například z důvodu smrti či bezdůvodného dalšího trvání z jejich vlastního rozhodnutí.

V případě vypořádání dluhů jsou zavázáni stále společně i již bývalí manželé. Vypořádání nesmí mít negativní dopad na třetí osobu.

V případě vypořádání dohodou je zapotřebí písemná forma. Pokud není písemná forma musí být na požádání alespoň potvrzení. Pokud se manželé nedohodnou musí do tří let podat alespoň jeden z nich návrh k soudu. V případě smrti nastává řízení o dědictví.

Pokud nedojde k dohodě, může za již zmíněných podmínek rozhodovat soud. Soud vychází ze stavu společného jmění k rozhodnému okamžiku a rozhoduje o vypořádání práv a povinností podle zákonných pravidel o vypořádání. Tyto pravidla stanovují, že podíly mají být stejné, ale až po uplatnění dalších pravidel. Manžel, který vynaložil společné jmění na svůj majetek je povinen druhému manželovi toto nahradit. Toto pravidlo platí oboustranně, takže jako povinnost nahradit, ale i právo požadovat nahrazení v situaci, kdy bylo na společný majetek vynaloženo z vlastního majetku jednoho z manželů. Dále je pak zapotřebí brát ohled na potřeby nezaopatřených dětí, na to, jak kdo pečoval o rodinu a domácnost nebo na zásluhy nabytí a udržení majetku patřícího do společného jmění.

Pokud nedojde k žádosti o posudek soudu do tří let, postupuje se dle zákonné domněnky o vypořádání. Platí, že vlastníkem hmotných movitých věcí je ten manžel, který tyto věci užíval a stále užívá jako vlastník pro svou nebo rodinnou potřebu. Pokud předchozí neplatí, tak platí, že vlastníkem jsou oba se stejným podílem i pro nemovité věci, nehmotné věci, práva a pohledávky nebo dluhy. Jak již bylo zmíněno, dluhy jsou řešeny společně i po zániku manželství [13].

3.5. Situace fiktivního rodinného závodu a účastenství na něm

Situace, kdy se jedná o rodinný závod, ale nepraktikují se práva a povinnosti členů například v případě, kdy je mezi rodinnými členy uzavřena pracovní smlouva. Není zde téměř žádný rozdíl mezi klasickým závodem. Právní úprava rodinného závodu totiž stanovuje práva a povinnosti členů rodiny. Závod je rodinným jen pouze podle jména.

V případě, kdy člen rodiny vykonává pro rodinný závod určité činnosti na základě smlouvy, například prostřednictvím smlouvy o dílo, nevznikají mu žádné práva a povinnosti, ale pouze fiktivní účastenství.

V případě, že vztahy v závodě jsou upravovány smlouvou, tak práva a povinnosti plynoucí z ustanovení o rodinném závodu se nepraktikují. Zákon určuje tyto smlouvy jako smlouvy vícestranné, regulující vztahy mezi osobami, které chtějí podnikat například smlouvy společenské. Druhým typem smluv jsou dvoustranné smlouvy, tedy mezi podnikající osobou

a členem rodiny, který má za vykonanou práci nárok na majetkový prospěch. Například pracovní smlouvy a v případě investování, například smlouvy o tiché společnosti.

Stejný případ by měl nastat i v momentě, kdy podniká právnická osoba nebo člen rodiny vykonává činnost pro závod formou úplatného závazkového vztahu. V případě uplatňování práv v rámci rodinného závodu, by pak byl za svou činnost odměněn dvakrát. Příklady těchto smluv jsou smlouvy o díle nebo dohody o provedení práce nebo činnosti. Další případ může být bezplatná výpomoc [8].

3.6. Nemožnost uzavřít v rodině pracovněprávní vztah

Základní pracovněprávní vztahy tvoří pracovní poměry a pracovněprávní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, například dohoda o pracovní činnosti nebo dohoda o provedení práce. Častěji vyskytujícím se je pracovní poměr. Jedním subjektem je zaměstnanec, který je vždy fyzickou osobou a druhým subjektem je zaměstnavatel, který může být i osobou právnickou. Objektem je pak závislá práce, tedy osobně vykonávaná práce v podřízeném stavu zaměstnance k zaměstnavateli za mzdu, plat nebo sjednanou odměnu právě od zaměstnavatele. Vznik pracovního poměru může být prostřednictvím pracovní smlouvy nebo jmenováním [2].

§ 318 zakazuje pracovněprávní vztah mezi manžely. Ustanovení zakazuje základní pracovněprávní vztah mezi manželi nebo registrovanými partnery od roku 2007. Všechny takovéto vztahy vzniklé před účinností této úpravy zanikly a mezi partnery, kteří ještě nejsou manžely, zaniknou dnem uzavření manželství. Na jiné rodinné členy se toto ustanovení nevztahuje.

Pokud jde pouze o výpomoc nepodnikajícího manžela, manželovi podnikajícímu nebo jsou oba podnikateli společně jedná se o občanskoprávní vztah.

V případě výpomoci ve formě zastupování, nemůže zastupující osoba jednat za manžela v případech pracovněprávních záležitostech, a ani nemůže být v roli osoby ukládající rozkazy podřízeným [3].

4. VNÍMÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY RODINNÉHO ZÁVODU VEŘEJNOSTÍ

K zjištění názoru veřejnosti na rodinný závod jsem se rozhodl využít dotazníkového šetření přes webový portál vyplnto.cz. Dotazník byl směřován na respondenty starších 14 let a obsahoval mimo demografické otázky, otázky k zjištění vztahu k práci, povědomí o právní úpravě rodinného závodu, názor na výhody a nevýhody rodinného závodu a názor na odlišnosti rodinného podnikání jako takového od nerodinného.

Dotazník vyplnilo celkem 77 respondentů starších 15 let z toho 50 žen a 27 mužů, nejpočetnější věková skupina poté byla v rozmezí 19-26 let, která tvořila 75 % všech respondentů, převážná většina respondentů, tak byli studenti vysokých škol, tedy celkově 58 %, menší skupinu pak tvořila skupina nestudujících respondentů, tedy 35 % a o zbytek se dělili studenti základních nebo středních škol. Respondenti pocházeli z celé České republiky, ale nejvíce jich bylo z Pardubického kraje, přibližně 40 %.

Pouze jediný respondent odpověděl, že nikdy nepracoval za účelem zisku financí, tento respondent byl v rozmezí 15-18 let, zbytek respondentů již někdy pracoval za účelem zisku financí. 26 %, tedy 20 respondentů poté uvedlo, že aktuálně nepracují a pouze ve třech případech se nejednalo o studenty.

4.1. Povědomí o existenci právní úpravy rodinného závodu

Převážná většina respondentů, tedy 70 % uvedla, že o této právní úpravě nikdy neslyšela. 25 % respondentů uvedlo, že buď neví nebo si nejsou jistí a zbylých 5 % uvedlo, že o této právní úpravě ví bližší informace, ale ve skutečnosti jejich následné odpovědi příliš toto tvrzení nepotvrdilo. Toto zjištění pouze potvrdilo nízkou informovanost o této právní úpravě.

Obrázek 1: Graf popisující povědomí veřejnosti o existenci právní úpravy rodinného závodu zjištěné z dotazníkového šetření

Zdroj: vlastní zpracování

4.2. Odhad bližší specifikace právní úpravy rodinného závodu

V následující otázce měli respondenti vybrat, jaká tvrzení si myslí, že souvisí právě s touto právní úpravou. Respondenti mohli zvolit libovolný počet tvrzení a všechna byla správná. Nejpočetnější zvolenou variantou bylo, že se jedná o speciální obchodní závod, ve kterém jsou vlastníci manželé nebo alespoň jeden z nich a pracují zde jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby sešvagřené do stupně druhého. Pouze 23 % respondentů označilo, že práva a povinnosti vyplývající z této právní úpravy lze využít jen pokud už nevyplývají z jiné smlouvy, což vede k domněnce, že většina respondentů si nemyslí, že lze provozovat takový závod bez úpravy prostřednictvím smlouvy. A pouhých 9 % respondentů si myslí, že při zániku účastenství má člen právo na platbu za provoz závodu i formou splátek, což je pro mne jedno z nejpodstatnějších práv jako pro člena zúčastněného na provozu. Dva respondenti pak určili, že s právní úpravou nesouvisí žádné tvrzení.

Tabulka 1: Odhad respondentů k bližší specifikaci právní úpravy rodinného závodu zjištěné z dotazníkového šetření

Zvolte libovolný počet tvrzení, které si myslíte, že souvisí s právní úpravou rodinného závodu.	Počet respondentů.	Podíl všech respondentů.
Speciální obchodní závod, ve kterém jsou vlastníci manželé nebo alespoň jeden z nich a pracují zde jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby sešvagřené do stupně druhého.	52	68%
Pracující členové rodiny mají právo se podílet na zisku.	45	58%
Pracující členové rodiny mají právo spolurozhodovat.	42	55%
Pracující členové mají předkupní právo v případě prodeje závodu.	39	51%
Při rozdělování pozůstalosti mají pracující členové přednostní právo na vypořádání.	33	43%
Práva a povinnosti vyplývající z této právní úpravy lze využít jen pokud už nevyplývají z jiné smlouvy.	18	23%
Při zániku účastenství má člen právo na platbu za provoz závodu i formou splátek.	7	9%
Nic z výše uvedených.	2	3%
Respondent netuší.	3	4%

Zdroj: vlastní zpracování

4.3. Názor na nevýhody pro vlastníka rodinného závodu a výhody pro pracující členy rodiny

Tabulka 2: Názor respondentů na nevýhody pro vlastníka závodu a výhody pro pracující členy rodiny zjištěné z dotazníkového šetření

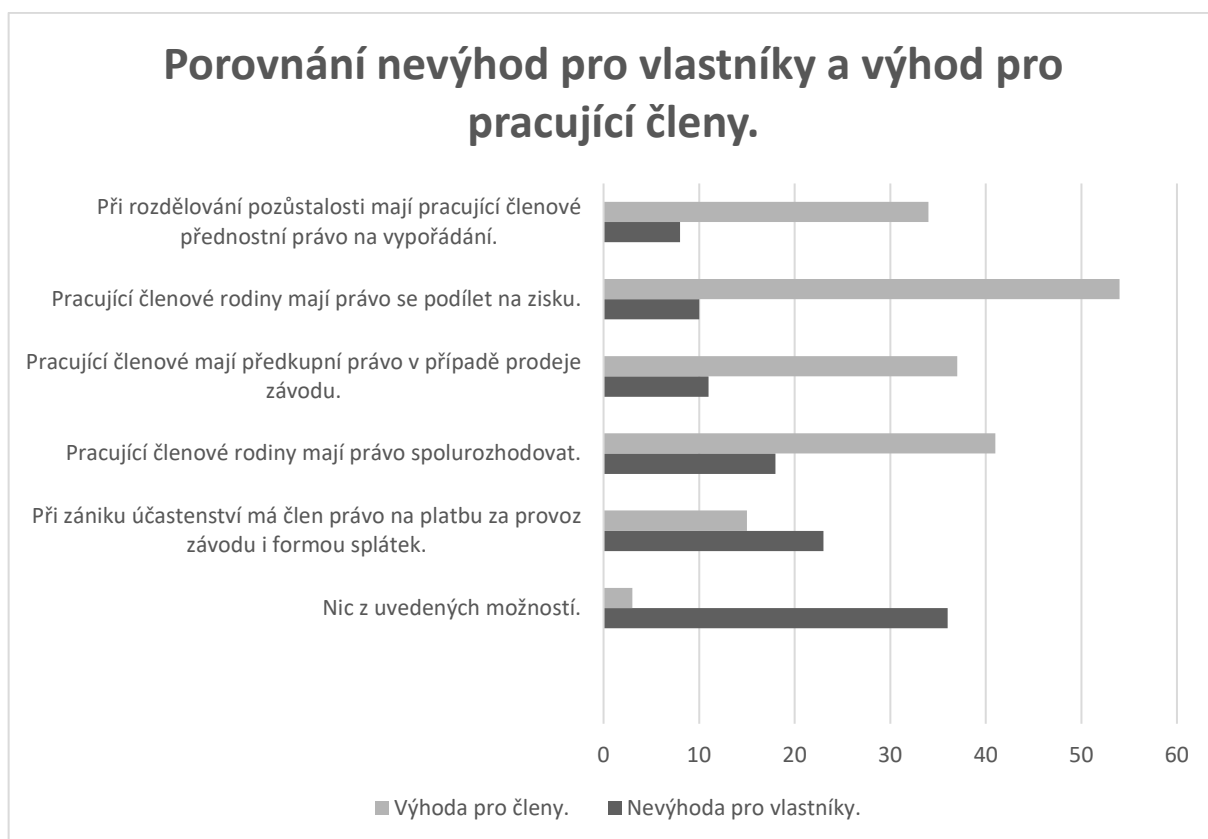
Zvolte libovolný počet tvrzení, které si myslíte, že jsou nevýhodou pro vlastníky závodu.	Počet respondentů.	Podíl všech respondentů.
Nic z uvedených možností.	36	47%
Při zániku účastenství má člen právo na platbu za provoz závodu i formou splátek.	23	30%
Pracující členové rodiny mají právo spolurozhodovat.	18	23%
Pracující členové mají předkupní právo v případě prodeje závodu.	11	14%
Pracující členové rodiny mají právo se podílet na zisku.	10	13%
Při rozdělování pozůstalosti mají pracující členové přednostní právo na vypořádání.	8	10%

Zvolte libovolný počet tvrzení, které si myslíte, že jsou výhodou pro pracující členy rodiny.	Počet respondentů.	Podíl všech respondentů.
Nic z uvedených možností.	3	4%
Při zániku účastenství má člen právo na platbu za provoz závodu i formou splátek.	15	19%
Pracující členové rodiny mají právo spolurozhodovat.	41	53%
Pracující členové mají předkupní právo v případě prodeje závodu.	37	48%
Pracující členové rodiny mají právo se podílet na zisku.	54	70%
Při rozdělování pozůstalosti mají pracující členové přednostní právo na vypořádání.	34	44%

Zdroj: vlastní zpracování

Téměř polovina respondentů neshledává žádné nevýhody pro vlastníky závodu, ale 30 % respondentů, pak vidí jako nevýhodu právě již zmíněné vyplácení pracujícího člena rodiny při zániku účastenství, 24 % vidí jako nevýhodu pro vlastníka závodu v právu pro pracujícího člena rodiny spolurozhodovat.

Ve shledání nevýhody pro vlastníka závodu v tom, že mají pracující členové rodiny právo na spolurozhodování, naopak nadpoloviční většina respondentů vidí výhodu pro pracujícího člena rodiny. Nejčastěji zvolenou výhodou bylo, podle mého očekávání právo pracujícího člena rodiny na podílení se na zisku, což zvolilo 70 % respondentů.

Obrázek 2: Graf porovnání názoru respondentů na nevýhody pro vlastníka závodu a výhody pro pracující členy rodiny zjištěné z dotazníkového šetření

Zdroj: vlastní zpracování

4.4. Názor na rozdílnost rodinných podniků od nerodinných podniků

Respondenti mohli opět vybrat libovolný počet odpovědí. Nadpoloviční většina respondentů si myslí, že v rodinném podniku jsou lepší vztahy zaměstnanců než v nerodinném podniku a také, že rodinné podniky mají vyšší důvěryhodnost než nerodinné. Naopak méně než 19 % respondentů si myslí, že je rozdíl v rodinném podniku oproti nerodinnému v orientaci na

zákazníka než na zisk, v nižším využívání bankovních úvěrů a v méně strategickém plánování. 5 respondentů dokonce neshledává žádné rozdíly.

Tabulka 3: Názor respondentů na rozdílnost rodinných podniků od nerodinných zjištěné z dotazníkového šetření

Zvolte libovolný počet tvrzení, které si myslíte, že platí pro rodinný podnik a jsou rozdílem od nerodinného podniku.	Počet respondentů.	Podíl všech respondentů.
Lepší vztah zaměstnanců.	46	60%
Vyšší důvěryhodnost.	43	56%
Vyšší angažovanost zaměstnanců.	34	44%
Nižší počet zaměstnanců.	31	40%
Vyšší důraz na kvalitu.	30	39%
Flexibilnější rozhodování.	27	35%
Nižší sklon k riziku.	20	26%
Rychlejší rozhodování.	18	23%
Vyšší orientace na domácí trh.	15	19%
Orientace na zákazníka než na zisk.	14	18%
Nižší využívání bankovních úvěrů.	12	16%
Méně strategického plánování.	10	13%
Nic z výše uvedeného.	5	6%

Zdroj: vlastní zpracování

4.5. Názor na spolupráci s členy rodiny.

Převážná většina respondentů nechce podnikat s rodinnými členy, konkrétně 52 respondentů a navíc 2 respondenti by i přesto, že by s rodinnými příslušníky podnikat chtěli, tak by nechtěli využívat právní úpravy rodinného závodu. Hlavním důvodem, proč by respondenti nechtěli využívat této právní úpravy je, že v ní nevidí žádné významné výhody. Tuto odpověď zvolilo celkem 29 respondentů z 54. Hlavní důvod, proč by respondenti nechtěli podnikat s rodinnými příslušníky je, že by to mohlo zhoršovat vztahy mezi nimi. Tato odpověď i přesto, že nebyla v nabídce, ale respondent ji musel sám vypsat, se objevila u 15 respondentů z 54.

25 respondentů pak uvedlo, že by s rodinnými příslušníky podnikat chtěli, ale právní úpravy by chtělo využívat již jen 23 respondentů. Důvod výhodnosti právní úpravy pro pracujícího člena rodiny zvolilo 87 %, tedy 20 respondentů z 23. Druhým důvodem bylo, že respondent vidí výhodnost právní úpravy z pozice vlastníka závodu. Tento důvod získal 35 %, tedy 8 respondentů z 23.

Obrázek 3: Graf popisující zájem respondentů o rodinné podnikání zjištěné z dotazníkového šetření

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4: Graf popisující zájem respondentů o využívání právní úpravy rodinného závodu zjištěné z dotazníkového šetření

Zdroj: vlastní zpracování

5. POROVNÁNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY S REÁLNÝM RODINNÝM PODNIKÁNÍM S MAJITELI FIRMY MARILAN S.R.O.

Firma Marilan je zapsána do obchodního rejstříku od 10. června 2008, vedená u Krajského soudu v Hradci Králové. Své sídlo má vedené v Mikulovicích – Blato 23, PSČ 53002, pod identifikačním číslem 275 40 219, jako společnost s ručením omezením. Jejími jednateli jsou Milan Průšek a Šárka Průšková, oba se stejným podílem [9].

Firma začínala pouze podnikáním obou jednatelů a až časem se rozrostla na 8 pracovníků. Aktuálně má firma 6 pracovníků včetně obou majitelů. Firma se specializuje na obchod s plastovými okny a dveřmi, stínící technikou a bytovými doplňky. Firma má výhradní zastoupení zahraniční firmy AdamS, která vyrábí okna a dveře. Mimo přepradu zboží se firma také zabývá vlastní montáží všech zmíněných výrobků.

Majitelé firmy byli nejprve detailně seznámeni s právní úpravou rodinného závodu, a poté následoval rozhovor na jednotlivé § právní úpravy.

5.1. § 700 o osobách pracujících v rodinného závodu

Firma Marilan s.r.o. je tvořena celkem šesti pracovníky včetně obou majitelů. Majiteli jsou manželé Průškovi, dále pak tři zaměstnanci na hlavní pracovní poměr, z toho jeden syn majitele Milana Průška a jeden zaměstnanec, také syn majitele, já, autor této bakalářské práce, aktuálně na dohodu o provedení práce.

Firma nemůže být tvořena pouze rodinnými členy, protože je nízká kapacita případných potenciálních rodinných členů, kteří by mohli ve firmě pracovat. Majitelé vidí v čistě rodinném podnikání, také obavy v tom, že by mohlo takové uspořádání vést k rodinným neshodám přenesených až do osobního života, prozatím ale tyto obavy nejsou naplněny, již v tak téměř rodinné firmě.

Firma navíc v průběhu svého působení získala a vychovala dva klíčové zaměstnance, kteří nejsou aktuálně v příbuzenském vztahu k majitelům firmy, a o které by opravdu nechtěli přijít, jelikož si jsou vědomi jejich kvality a zkušeností nabytých za dlouhé působení ve firmě.

Čistě rodinný podnik by tak mohl vzniknout, kdyby podnik vznikl nově od začátku a zřejmě i v jiném odvětví, ale o tom zatím majitelé nepřemýšlí [14].

5.2. § 700 o neupravování pracovních vztahů pomocí pracovní smlouvy

Majitelé si ani nedovedou představit fungování firmy bez úpravy pracovněprávních vztahů pracovní smlouvou. V pracovní smlouvě vidí výhodu v jasném určení mzdy, pracovní doby a místě vykonávání práce. Vše podle majitelů firmy by stálo na bezprostřední důvěryhodnosti rodinných členů. Pokud by nastala situace ze strany pracujícího člena rodiny, jako nepoctivého konání přidělené práce, bylo by obtížné určit postih na odměně. Pracovní smlouva dovoluje stanovit pevnou sazbu mzdy a v případě spokojenosti s vykonávanou prací může majitel zaměstnance odměnit případnou prémie.

V zákazu zaměstnávání manželky nevidí majitel firmy žádnou překážku. Společné podnikání je založené na bezprostřední vzájemné důvěryhodnosti a oba se podílejí na zisku rovným dílem, který stejně vynakládají na společnou domácnost [14].

5.3. § 701 o nároku zisku pracujících členů rodiny

Majitelé si neumí představit, jak takové spravedlivé dělení zisku může vypadat. Za snadnější považují stanovit pevnou složku mzdy v pracovní smlouvě a podle svého uvážení zvolit prémie pro zaměstnance. Pokud by se pouze praktikovalo přidělení zisku na základě odvedené práce, mohlo by zde docházet ke sporům o nesprávném určení takového podílu [14].

5.4. § 702 o společném rozhodování o záležitostech mimo obvyklé hospodaření

Každé rozhodování by podle majitelů mělo připadnout hlavním slovem právě majitelům závodu, kteří jsou také zodpovědní i za negativní dopad takových rozhodnutí. Názor ostatních pracujících členů rodiny, by měl být pouze v roli poradců, ale finální rozhodnutí by mělo být pouze na vlastních podniku [14].

5.5. § 703 o souhlasu všech zúčastněných na provozu závodu k převodu účastenství na jiného člena rodiny

Stejný názor jako na § 702, tedy že hlavní rozhodnutí by mělo být na vlastních závodu a ostatní členové by mohli pouze vyjádřit svůj názor, na který vlastník může, ale nemusí brát ohled. Pokud by například nastala situace převodu účastenství na jiného člena rodiny, se kterým má jiný už pracující člen rodiny nějaké neshody, nebylo by jeho hlasování objektivní [14].

5.6. § 704 o přednostním a předkupním právu pro člena rodiny, který se účastní na provozu závodu

S tímto paragrafem majitelé souhlasí a vidí v tom spravedlnost právě pro pracující členy rodiny v závodě, kteří už mají vytvořený k závodě i nějaký vztah nebo pouto, takže je spravedlivé, že mají členové zúčastnění na provozu závodu takové práva [14].

5.7. § 706 o nároku člena na platbu za provoz při zániku účastenství

Pracující člen, kterému bylo ukončeno účastenství, by měl mít podle názoru majitelů firmy nárok pouze na doposud nevyplacenou část odměny. Opět by bylo podle názoru majitelů složitější určit adekvátní výši takové částky [14].

6. SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

6.1. Shrnutí dotazníkového šetření

Většina respondentů nevidí v této právní úpravě významné výhody, a také ani nevěděla o existenci právní úpravy rodinného závodu. Mnoho respondentů z řad mých přátel se na mě obracelo s informací o nejasnosti jednotlivých práv plynoucích z právní úpravy.

Respondenti také často vyjadřovali obavy ve zhoršení rodinných vztahů při rodinném podnikání jako takovém. Zajímavým zjištěním bylo také, že nadpoloviční většina respondentů si myslí, že rodinné podniky mají vyšší důvěryhodnost než ty nerodinné.

6.2. Shrnutí rozhovoru

Majitelé firmy Marilan neshledávají ve využívání právní úpravy o rodinném závodě výrazné výhody. Vše podle jejich názoru lze raději upravit pracovní smlouvou, která je pro obě strany bezpečnější a jistější pro případ řešení možných sporů.

Pokud se vlastník rozhodne pro takové využívání právní úpravy, sám se staví do pozice, kdy se připraví o svobodné rozhodování v důležitých věcech jako je dělení zisku nebo rozhodování o zisku a dalších zásadních věcech.

Majitelé si představují využívání této právní úpravy v malých uskupeních, například spolupracující manželé a maximálně dvě jejich děti, kteří zároveň sdílí jednu domácnost, takže třeba nějaké malé zemědělské jednotky.

Ve svém okolí majitelé firmy Marilan neznají nikoho, kdo by této právní úpravě využíval a nemyslí si, že by se do budoucna tato situace měla měnit. Snad jen za situace, že by tato úprava byla pozměněna nebo by pro vlastníka závodu nesla nějaké finanční zvýhodnění [14].

ZÁVĚR

Právní úprava rodinného závodu, která je zahrnuta v občanském zákoníku, stanovuje podmínky, kdy lze této úpravy využívat a práva, která plynou všem zúčastněným členům rodiny na rodinném závodě. Právní úprava pojednává také o faktech spojených se zánikem účastenství na rodinném závodě.

Cílem mé bakalářské práce byla analýza právní úpravy rodinného závodu se zaměřením na výhody a nevýhody využívání, praktické rozšíření a využívání této právní úpravy.

Ke splnění cíle bylo nejprve nutné definovat pojmy spjaté s podnikáním a obchodním závodem, jelikož rodinný závod je právě speciálním obchodním závodem. Po teoretickém shrnutí těchto kapitol jsem přešel k teoretické analýze rodinného závodu.

Praktická část byla věnována nejprve veřejnému mínění o této právní úpravě a rodinném podnikání prostřednictvím online dotazníku. Z dotazníku vyplynulo, že tato právní úprava není téměř známá a většina respondentů shledává spíše výhody pro pracující členy rodiny než pro vlastníky závodu. Druhá praktická část byla o porovnání právní úpravy s rodinným podnikáním v praxi a o vyjádření názoru na právní úpravu rodinného závodu prostřednictvím rozhovoru s majiteli firmy Marilan s.r.o.

Analýza právní úpravy mne vede k názoru, že tato úprava je spíše výhodou pro zúčastněné rodinné členy na rodinném závodě než pro vlastníka závodu. Pokud sám vlastník zvolí cestu využívání této právní úpravy, tedy splňuje všechny podmínky pro využívání, tak se tím sám staví do pozice, kdy nebude mít plnou moc při rozhodování o podstatných věcech spjatých s provozem závodu. Mimo této pro mě hlavní nevýhody, shledávám v právní úpravě i nevýhodu v tom, že je vše až příliš nekonkrétně stanoveno, například v praxi si příliš neumím představit spravedlivé dělení zisku podle odvedené práce nebo spravedlivého určení nároku na vypořádání v případě zániku účastenství. Mé názory se ve většině případů shodují s názory majitelů firmy Marilan s.r.o.

O rodinném podnikání v ČR jako takovém, jak již bylo zmíněno, lze jen těžce nalézt statistiky, takže nalézt přímo rodinné závody řídicích se touto právní úpravou je téměř nemožné. Lze se domnívat, že takové závody existují, ale pracující členové rodiny ani nevědí, že nějaká práva mají, takže jich ani nevyužívají. Pokud má mít tato právní úprava vyšší význam a smysl je podle mého názoru zapotřebí ji více zkonkretizovat a propagovat v rodinných podnicích, jinak existence této právní úpravy ztrácí smysl.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BEJČEK, J.; HAJN P.; POKORNÁ J. a kol. *Obchodní právo: obecná část, soutěžní právo*. Praha: C.H. Beck, 2014. 410 s. ISBN 978-80-7400-547-3.
- [2] BĚLINA, M. a kol. *Pracovní právo*. 6. dopl. a podstatně přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014. 464 s. ISBN 978-80-7400-283-0.
- [3] BĚLINA, M. a kol. *Zákoník práce: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2015. 1640 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-290-8.
- [4] ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 233 ISBN 978-80-7208-922-2.
- [5] EPRAVO.CZ. *Rodinný závod – další z novinek v novém občanském zákoníku*. [online]. [cit. 2017-04-14]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/rodinny-zavod-dalsi-z-novinek-v-novem-obcanskem-zakoniku-88352.html>>.
- [6] Forbes. *65 největších rodinných firem*. [online]. [cit. 2017-04-14]. Dostupné na: <<http://www.forbes.cz/rodinne-firmy/>>.
- [7] HRUŠÁKOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář. II, Rodinné právo (§ 655-975)*. Praha: C.H. Beck, 2014. 1349 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-530-9.
- [8] KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy, Praha: C. H. Beck, 2013, č. 23-24, s. 801-813. ISSN 1210-6410.
- [9] Ministerstvo spravedlnosti. *Úplný výpis z obchodního rejstříku MARILAN s.r.o., C 24911 vedená u Krajského soudu v Hradci Králové* [online]. [cit. 2017-04-14]. Dostupné na: <<https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=715832&typ=UPLNY>>.
- [10] ODEHNALOVÁ, P. *Přednosti a meze rodinného podnikání*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 144 s. ISBN 978-80-210-5603-9.
- [11] PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku: (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl. 4. aktualiz. Praha: ASPI, 2004. 607 s. ISBN 80-7357-009-2.
- [12] ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. ISBN 978-80-7380-524-1.
- [13] ZUKLÍNOVÁ, M.; DVOŘÁK, M.; ŠVESTKA, J. *Občanské právo hmotné. Díl druhý., Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 196 s. ISBN 978-80-7478-325-8.

JINÉ ZDROJE

[14] *Osobní rozhovor s Milanem Průškem a Šárkou Průškovou, majitelé firmy Marilan s.r.o.*